Marc teòric per a les avaluacions de diagnòstic a 4t d'educació primària

Competència en comunicació lingüística en llengua castellana

Octubre 2025
Govern de les Illes Balears

Conselleria d'Educació i Universitats
Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu

Contingut

Contingut 2
Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu (IAQSE) 3
Avaluació diagnòstica 3
Procés d'avaluació 3
Proves d'avaluació 4
Competències específiques 6
Sabers bàsics 20
Estímuls i ítems 32
Ítems de resposta tancada 35
Semiconstruïda 39
Dimensions de la competència 41
Situacions de comunicació: la competència en el seu context 41
Destreses 42
Processos cognitius: comprensió oral i escita 43
Propietats textuals 46
Consideracions sobre la rúbrica d'expressió escrita 50
Matrius d'especificació 50
Exemples d'estímuls i d'ítems 52
Estructura de les proves 54
Índex d'imatges 55
Índex de taules 55
Bibliografia 56

Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu (IAQSE)

L'Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu de les Illes Balears (IAQSE) és l'òrgan de coordinació, de consulta i tècnic de la Conselleria d'Educació i Universitats, que actua sota la dependència directa de la Direcció General de Personal Docent, amb l'objectiu de dur a terme tasques d'anàlisi i avaluació externa del sistema educatiu de les Illes Balears.

Aquest Institut és també l'òrgan encarregat de proporcionar informació rellevant sobre el grau de qualitat del sistema educatiu de les Illes Balears a l'Administració educativa, als òrgans de participació institucional, als diferents sectors de la comunitat educativa i a la societat en general.

Avaluació diagnòstica

D'acord amb la Llei orgànica 3/220 de 29 de desembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006 de 3 de maig d'Educació (LOMLOE) tots els centres educatius han de dur a terme proves diagnòstiques, de forma anual en un curs estratègic intermedi en cadascuna de les etapes d'escolarització obligatòria (4t d'EP i 2n d'ESO). Aquestes avaluacions són competència de l'IAQSE i es realitzaran amb caràcter censal tenint en consideració el marc comú d'avaluació descrit en aquest document. Aquestes avaluacions seran útils per realitzar un diagnòstic del sistema educatiu a partir del grau d'adquisició de les competències de l'alumnat, i permetran informar, formar i orientar els centres educatius, el professorat, l'alumnat i les seves famílies, així com al conjunt de la comunitat educativa. La LOMLOE recull que a partir d'aquestes avaluacions es comprovi almenys el grau de domini de la competència en comunicació lingüística i de la competència matemàtica.

Procés d'avaluació

Per aconseguir la finalitat diagnòstica esmentada a l'apartat anterior, les avaluacions de diagnòstic es dirigeixen al mesurament del grau de consecució de les **competències específiques**, ja que aquestes es troben lligades de forma més immediata i propera a l'experiència diària a l'aula en un currículum articulat en àrees i matèries. D'aquesta manera, les proves de les competències seleccionades es dissenyen a partir d'un marc comú d'avaluació al qual s'incorporaran, com a element curricular de referència avaluativa competencial, les competències específiques de l'àrea o matèria avaluada, en el seu nivell corresponent.

La millora i l'equitat de l'educació exigeix la selecció de variables de context que permetin la interpretació adequada dels resultats, per aquest motiu és necessari considerar els contexts socioculturals de l'alumnat i dels centres per poder explicar-los. Aquesta consideració es duu a terme amb instruments d'anàlisi del context educatiu mitjançant qüestionaris.

A la taula següent, resumim els elements curriculars que serveixen de referent per a aquesta avaluació:

Procés d'avaluació	Referent
Avaluació de diagnòstic	• Competències específiques • Criteris d'avaluació vinculats a les competències específiques • Sabers bàsics • Context educatiu

Taula 1. Elements curriculars

Proves d'avaluació

Els instruments d'avaluació externa són proves estandarditzades, elaborades amb la finalitat de mesurar el grau de desenvolupament competencial de l'alumnat, juntament amb qüestionaris de context que permeten analitzar i interpretar de forma adequada els resultats de l'avaluació. Aquestes proves es dissenyen amb l'objectiu de verificar les hipòtesis de fiabilitat i validesa per mesurar la competència corresponent. Les proves externes són més precises en el mesurament dels nivells de rendiment intermedis; no obstant això, s'obté major error de mesurament i menor precisió en la definició dels nivells extrems de l'escala. Per això, habitualment l'instrument principal de mesurament de l'adquisició d'una competència en l'alumnat de primària i secundària són les proves de nivell competencial en què els alumnes han de respondre diverses qüestions a partir de situacions realistes. A l'hora de dissenyar-les s'ha de tenir en compte no només els continguts competencials avaluats, sinó també un format adequat a l'aplicació i codificació, així com el context en el qual s'empren.

Les **competències específiques**, recollides amb aquest nom en l'actual llei educativa, es componen de continguts, destreses i actituds, i les tres, encara que en diferent proporció (atès que els continguts i les destreses es poden objectivar millor en aquestes proves que les actituds) han de ser tingudes en compte en l'avaluació de les competències.

A més, les situacions que les proves han de plantejar han de ser percebudes per a l'alumnat de forma propera i atractiva, de manera que, d'una banda, el plantejament sigui estimulant i, per un altre, que s'accentuï el caràcter competencial de l'avaluació, sempre vinculada a la resolució de situacions reals o simulades.

A més, les situacions que les proves han de plantejar han de ser percebudes per a l'alumnat de forma propera i atractiva, de manera que, d'una banda, el plantejament sigui estimulant i, per un altre, que s'accentuï el caràcter competencial de l'avaluació, sempre vinculada a la resolució de situacions reals o simulades.

Els centres establiran les mesures més adequades perquè les condicions de

realització de les proves s'adaptin a l'alumnat amb necessitats específiques de suport educatiu; així com dur a terme les adaptacions per aquells alumnes que necessitin mesures de suport intensives.

Competències específiques

L'avaluació diagnòstica se centra en les competències específiques de l'assignatura de Llengua castellana i literatura relacionades amb els criteris d'avaluació del 4t curs d'EP, mostrats a la taula següent:

Competències específiques		Segon cicle: criteris d'avaluació		Concreció criteris d'avaluació	
1	Reconèixer la diversitat lingüística del món a partir de la identificació de les llengües dels alumnes i de la realitat plurilingüe i multicultural de les Illes Balears, per afavorir la reflexió interlingüística, per identificar i rebutjar estereotips i prejudicis lingüístics, i per valorar	**1.1.**	Mostrar interès i respecte per les diferents llengües i varietats dialectals del seu entorn, identificant algunes expressions d'ús quotidià.	**1.1.1.**	Ampliar vocabulari abstracte i variat, adaptat a situacions comunicatives diverses.
				1.1.2.	Mostrar interès per les diferents llengües i varietats dialectals presents al seu entorn, valorant que totes són importants per a la convivència.
				1.1.3.	Identificar positivament la pluralitat lingüística existent com a font de riquesa cultural.
				1.1.4.	Conèixer l'existència del llenguatge de signes i les llengües de signes.
				1.1.5.	Reconèixer el lèxic identificant-ne la varietat dialectal.
		1.2.	Identificar, amb certa autonomia i en contextos propers, prejudicis i	**1.2.1.**	Rebutjar els usos lingüístics discriminatoris a partir de la reflexió acompanyada.
				1.2.2.	Utilitzar un vocabulari adequat al seu nivell.

	aquesta diversitat com a font de riquesa cultural.		estereotips lingüístics freqüents, aportant alternatives i reconeixent la pluralitat lingüística del seu entorn com una font de riquesa cultural.	**1.2.3.**	Incorporar estratègies d'escolta activa.
2	Comprendre i interpretar textos orals i multimodals senzills, tot identificant el sentit general i la informació més rellevant, valorant amb ajuda aspectes formals i de contingut bàsics, per construir coneixement i respondre a diferents necessitats comunicatives.	**2.1.**	Comprendre el sentit de texts orals i multimodals senzills, reconeixent-ne les idees principals, els missatges explícits i els missatges implícits més senzills, i progressant, de manera acompanyada, en la valoració crítica del contingut i dels elements no verbals elementals.	**2.1.1.**	Comprendre de manera global i específica les idees principals i secundàries de texts orals.
				2.1.2.	Realitzar inferències durant l'escolta activa de texts orals.
				2.1.3.	Identificar la comunicació (o llenguatge) no verbal que acompanya els texts orals.
				2.1.4.	Interpretar les intencions del parlant en diferents contextos comunicatius, i reconèixer tons de veu o expressions que afegeixen matisos al missatge.
				2.1.5.	Respondre de manera detallada i organitzada a preguntes, fent referència tant a dades explícites com a elements implícits del text oral.
				2.1.6.	Valorar les aportacions orals de la resta d'alumnes com una eina per aprendre conjuntament i enriquir les pròpies idees.
				2.1.7	Inferir informació dels textos orals i multimodals.

				2.1.8.	Desenvolupar habilitats per interpretar significats implícits i inferir informació no explícita dels texts orals.
				2.1.9.	Analitzar i valorar de manera raonada els texts orals.
				2.1.10.	Mobilitzar estratègies elementals d'escolta activa, assertivitat, empatia i consens.
3	Produir texts orals i multimodals amb coherència, claredat i registre adequats per expressar idees, sentiments i conceptes; construir coneixement; establir vincles personals; i participar amb autonomia i una actitud cooperativa i empàtica en interaccions orals variades.	**3.1.**	Produir texts orals i multimodals coherents, amb planificació acompanyada, ajustant el discurs a la situació comunicativa i utilitzant recursos no verbals bàsics.	**3.1.1.**	Expressar preferències, necessitats, sentiments i emocions.
				3.1.2.	Expressar les seves idees de forma oral amb pronunciació, entonació i ritme adequats.
				3.1.3.	Ampliar el vocabulari i utilitzar-lo en el context adequat.
				3.1.4.	Participar en situacions orals dins l'aula, narrant fets personals i del seu entorn més proper, seguint un ordre lògic en el seu discurs.
				3.1.5.	Utilitzar adequadament el llenguatge no verbal per donar suport al seu discurs.
				3.1.6.	Mantenir una pronúncia i entonació adequades.
		3.2.	Participar en interaccions orals espontànies o reglades, incorporant estratègies bàsiques d'escolta activa i cortesia lingüística.	**3.2.1.**	Expressar les seves opinions en les converses.
				3.2.2.	Mostrar respecte envers les participacions orals dels altres.
				3.2.3.	Arribar a acords.
				3.2.4.	Respectar el torn de paraula.
				3.2.5.	Mostrar respecte durant les participacions orals dels altres.

				3.2.6.	Escoltar atentament posant interès en les intervencions dels companys.
				3.2.7.	Utilitzar els recursos lingüístics per expressar les normes de cortesia i atenció en les interaccions orals.
				3.2.8.	Improvisar una conversa.
4	Comprendre i interpretar texts escrits i multimodals, reconeixent-ne el sentit global, les idees principals i la informació explícita i implícita. Reflexionant-ne, amb ajuda, sobre aspectes formals i de contingut, per adquirir i construir coneixement i respondre a necessitats i interessos comunicatius diversos.	**4.1.**	Comprendre el sentit global i la informació rellevant de texts senzills, escrits i multimodals, tot realitzant inferències a partir d'estratègies bàsiques de comprensió abans, durant i després de la lectura.	**4.1.1.**	Consolidar el coneixement de tots els fonemes i grafies, incloent-hi les combinacions més complexes (diftongs, grups consonàntics).
				4.1.2.	Comprendre i identificar diferents tipus de text escrits.
				4.1.3.	Identificar les idees principals i les secundàries d'un text escrit.
				4.1.4.	Resumir les idees de texts escrits i multimodals.
				4.1.5.	Reconèixer les parts que componen un text.
				4.1.6.	Fer inferències directes basades en la lectura.
				4.1.7.	Fer connexions entre la informació del text amb el que es pensa, sent o creu, amb informacions del mateix text o amb coneixements del món.
				4.1.8.	Ampliar el vocabulari deduint el significat a partir del context de la lectura.
				4.1.9.	Fer lectura comprensiva tant de forma individual com cooperativa.

				4.1.10.	Respondre preguntes de comprensió literal, inferencial i crítica, incloent-hi preguntes que requereixen interpretació de detalls o informació explícita.
				4.1.11.	Formular hipòtesis senzilles sobre el desenvolupament de la història o el comportament dels personatges, comprovant-les a mesura que avança la lectura.
				4.1.12.	Respondre a preguntes referides al text.
				4.1.13.	Reconèixer la informació donada en diferents tipus de text: gràfics, esquemes, taules, mapes conceptuals, plànols.
		4.2.	Analitzar, de manera acompanyada, el contingut i aspectes formals i no formals elementals de textos escrits i multimodals, valorant el seu contingut i estructura, iniciant-se en l'avaluació de la seva fiabilitat.	**4.2.1.**	Comprendre texts escrits, tant de caràcter informal com d'un grau més de formalitat.
				4.2.2.	Reconèixer la funcionalitat comunicativa de diferents tipus de text.
				4.2.3.	Formular i respondre preguntes dels texts donats de manera oral i escrita.
				4.2.4.	Formular i comprovar hipòtesis per a la comprensió lectora.
				4.2.5.	Reconèixer la funció comunicativa de la llengua en diferents tipus de text.
				4.2.6.	Iniciar-se en la verificació de les fonts d'informació.
5	Produir texts escrits i multimodals, amb	**5.1.**	Produir texts escrits i multimodals senzills, amb	**5.1.1.**	Usar adequadament els signes de puntuació: punt, coma, dos punts i signes d'exclamació i interrogació.

	correcció gramatical i ortogràfica, seqüenciant correctament els continguts i aplicant estratègies elementals de planificació, textualització, revisió i edició, per construir coneixement i donar resposta a demandes comunicatives concretes.		coherència i adequació, en diferents suports, iniciant-se en l'ús de les normes gramaticals i ortogràfiques més senzilles al servei de la cohesió i progressant, de manera acompanyada, en la mobilització d'estratègies senzilles, individuals o grupals, de planificació, textualització i revisió.	**5.1.2.**	Aplicar correctament les normes ortogràfiques estudiades.
				5.1.3.	Aplicar les normes bàsiques de presentació establertes: marges, disposició sobre el paper, netedat, qualitat cal·ligràfica, separació entre paràgrafs, interlineat...
				5.1.4.	Produir texts a partir de pautes donades.
				5.1.5.	Emprar connectors i evitar repeticions per millorar les produccions escrites.
				5.1.6.	Escriure respectant l'ordre cronològic dels fets narrats.
				5.1.7.	Fer esborranys abans de la redacció final de textos.
				5.1.8.	Revisar els treballs fets.
				5.1.9.	Iniciar-se en l'ús de processadors de textos.
6	Buscar, seleccionar i contrastar informació procedent de dues o més fonts, de forma planificada i amb el degut acompanyament, avaluant-ne la fiabilitat	**6.1.**	Localitzar, seleccionar i contrastar informació de diferents fonts, incloses les digitals, citant-les i recreant-les mitjançant l'adaptació creativa de models donats.	**6.1.1.**	Cercar informació a les biblioteques d'aula i de centre.
				6.1.2.	Comparar la informació cercada en diferents fonts i triar-ne la més adequada i fiable.
				6.1.3.	Usar diccionaris, diaris, Internet, material audiovisual, etc., com a font d'informació.
				6.1.4.	Localitzar informació rellevant en titulars, portades, etc., de texts de mitjans de comunicació.
				6.1.5.	Promoure la importància de citar les fonts d'informació.

	i reconeixent alguns riscos de manipulació i desinformació, per transformar-la en coneixement i per comunicar-la de manera creativa, adoptant un punt de vista personal i respectuós amb la propietat intel·lectual.			**6.1.6.**	Fomentar la creativitat en la presentació dels treballs combinant recursos visuals i escrits.
		6.2.	Compartir els resultats d'un procés de recerca senzill, individual o grupal, sobre algun tema d'interès personal, realitzat de manera acompanyada.	**6.2.1.**	Elaborar diferents tipus de text amb la intenció de donar a conèixer els resultats d'una recerca d'informació.
				6.2.2.	Exposar, de manera oral, els resultats obtinguts, a partir d'una recerca d'informació.
				6.2.3.	Fomentar l'expressió d'interessos personals i temes d'interès.
				6.2.4.	Organitzar idees i establir un pla de recerca de manera Acompanyada.
		6.3.	Adaptar hàbits d'ús crític, segur, sostenible i saludable de les tecnologies digitals amb relació a la recerca i la comunicació de la informació.	**6.3.1.**	Usar les tecnologies de la informació i comunicació, de manera acompanyada i de forma segura, per obtenir informació.
				6.3.2.	Entendre que no totes les fonts són igual de fiables, i que cal triar fonts verificades (llibres recomanats pel mestre, pàgines web educatives o articles supervisats).
7	Llegir de manera autònoma obres diverses atenent els seus gustos i interessos, compartint les experiències de lectura, per iniciar la	**7.1.**	Llegir amb progressiva autonomia o de forma acompanyada textos de diversos autors i autores, ajustats als seus gustos i interessos i seleccionats amb creixent autonomia, avançant	**7.1.1.**	Llegir texts propis de la literatura infantil (poesia, contes, còmics...).
				7.1.2.	Utilitzar la biblioteca de l'aula i del centre com a font de plaer.
				7.1.3.	Llegir i interessar-se de manera autònoma per diferents tipus de textos i utilitzar la lectura com a font de gaudi personal.

	construcció de la identitat lectora, fomentar el gust per la lectura com a font de plaer i gaudir de la seva dimensió social.		en la construcció de la seva identitat lectora.	**7.1.4.**	Llegir amb freqüència i per iniciativa pròpia.
				7.1.5.	Llegir texts senzills de la tradició popular de les Illes Balears adequats als seus interessos: endevinalles, dites, gloses, cançons de triar, faules, rodolins, rondalles, poemes, contes, etc.
				7.1.6.	Llegir els texts amb fluïdesa lectora, pronunciació i dicció acurada, i bona entonació.
				7.1.7.	Incentivar l'autonomia lectora.
		7.2.	Compartir l'experiència de lectura, en suports diversos, participant en comunitats lectores en l'àmbit escolar.	**7.2.1.**	Expressar opinions i gusts sobre els texts llegits.
				7.2.2.	Expressar preferències per determinades lectures.
				7.2.3.	Avaluar les estratègies per a la comprensió de texts literaris.
				7.2.4.	Compartir l'experiència de lectura en suports diversos.
8	Llegir, interpretar i analitzar, de manera acompanyada, obres o fragments literaris adequats al seu	**8.1.**	Escoltar i llegir texts variats de la literatura infantil universal, que recullin diversitat d'autors i autores, relacionant-los en funció de temes i aspectes	**8.1.1.**	Escoltar diferents tipus de texts literaris.
				8.1.2.	Fer una lectura guiada i autònoma, en silenci i en veu alta, de texts apropiats a l'edat.

	desenvolupament, establint relacions entre ells i identificant el gènere literari i les seves convencions fonamentals, per iniciar-se en el reconeixement de la literatura com a manifestació artística i font de plaer, coneixement i inspiració per crear texts d'intenció literària.		elementals del gènere literari, i interpretant-los i relacionant-los amb altres manifestacions artístiques o culturals de manera acompanyada.	**8.1.3.**	Reproduir diferents texts, amb progressiu grau de dificultat, inclosos els de la tradició oral de la literatura de les Illes Balears, tals com dites, contes, endevinalles, rodolins, cançons, embarbussaments, gloses, llegendes i rondalles.
		8.2.	Produir, de manera acompanyada, textos senzills individuals o col·lectius amb intenció literària, recreant de manera personal els models donats, en diferents suports i complementant-los amb altres llenguatges artístics.	**8.2.1.**	Reproduir texts literaris, de manera acompanyada i a partir de models donats.
				8.2.2.	Identificar i aplicar el ritme, la pronunciació i l'entonació adequats a cada tipus de dramatització.
				8.2.3.	Complementar els texts llegits amb altres llenguatges artístics.
9	Reflexionar de forma guiada sobre el llenguatge a partir de processos de producció i comprensió de texts en contexts	**9.1.**	Formular conclusions elementals sobre el funcionament de la llengua, prestant especial atenció a la relació entre substantius, adjectius i verbs, a partir de l'observació, comparació i	**9.1.1.**	Comprendre, identificar i aplicar les estructures gramaticals i normes bàsiques de la llengua de manera acompanyada.
				9.1.2.	Aplicar les normes ortogràfiques i de construcció de paraules i frases en les produccions pròpies.

	significatius, utilitzant la terminologia elemental adequada per iniciar-se en el desenvolupament de la consciència lingüística i millorar les destreses de producció i comprensió oral i escrita.		transformació de paraules, enunciats i texts, en un procés acompanyat de producció o comprensió de texts en contexts significatius.	**9.1.3.**	Reconèixer i utilitzar les categories gramaticals principals (substantius, verbs, adjectius i determinants) perquè les produccions siguin més riques i detallades.
		9.2.	Revisar i millorar els texts propis i aliens i esmenar alguns problemes de comprensió lectora, de manera acompanyada, a partir de la reflexió metalingüística, usant la terminologia bàsica adequada.	**9.2.1.**	Sistematitzar l'adquisició de vocabulari a través de texts.
				9.2.2.	Aplicar els coneixements bàsics sobre les categories gramaticals i regles d'ortografia per afavorir la comunicació.
				9.2.3.	Revisar els texts, tant propis com aliens, mitjançant la comparació de paraules.
				9.2.4.	Progressar, de manera acompanyada, en la mobilització d'estratègies senzilles, tant individuals com grupals, de planificació, redacció, revisió i edició de textos.
10	Posar les pròpies pràctiques comunicatives al servei de la convivència democràtica utilitzant	**10.1.**	Rebutjar els usos lingüístics discriminatoris i identificar els abusos de poder a través de la paraula a partir de la reflexió grupal acompanyada sobre els	**10.1.1.**	Mostrar respecte per les intervencions dels companys escoltant activament, donant respostes adequades que mostren interès per les seves idees.
				10.1.2.	Rebutjar usos lingüístics discriminatoris i abusos de poder a partir de la reflexió acompanyada.

un llenguatge no discriminatori i detectant i rebutjant els abusos de poder a través de la paraula per afavorir un ús no sols eficaç sinó també ètic del llenguatge.		aspectes bàsics, verbals i no verbals, de la comunicació, tenint en compte una perspectiva de gènere.	**10.1.3.**	Mostrar una postura oberta i afavoridora, per demostrar escolta activa i respecte envers les opinions dels altres.
	10.2.	Mobilitzar, amb la planificació i l'acompanyament necessaris, estratègies bàsiques per a l'escolta activa, la comunicació assertiva i el consens, progressant en la gestió dialogada de conflictes.	**10.2.1.**	Incorporar estratègies d'escolta activa.
			10.2.2.	Desenvolupar habilitats de resolució dialogada de conflictes.
			10.2.3.	Fer ús d'estratègies per arribar a acords en grup.

Taula 2. Competències específiques de l'assignatura de Llengua castellana i literatura a EP relacionades amb els criteris d'avaluació del 2n cicle d'EP.

Competències específiques i criteris avaluables

Competència específiques avaluables	
1	Reconèixer la diversitat lingüística del món a partir de la identificació de les llengües dels alumnes i de la realitat plurilingüe i multicultural d'Espanya, per afavorir la reflexió interlingüística, per identificar i rebutjar estereotips i prejudicis lingüístics, i per valorar aquesta diversitat com a font de riquesa cultural.
2	Comprendre i interpretar textos orals i multimodals, tot identificant el sentit general i la informació més rellevant i valorant amb ajuda aspectes formals i de contingut bàsics, per construir coneixement i respondre a diferents necessitats comunicatives.
4	Comprendre i interpretar textos escrits i multimodals, reconeixent el sentit global, les idees principals i la informació explícita i implícita, i realitzant amb ajuda reflexions elementals sobre aspectes formals i de contingut, per adquirir i construir coneixement i per respondre a necessitats i interessos comunicatius diversos.
5	Produir textos escrits i multimodals, amb correcció gramatical i ortogràfica bàsiques, seqüenciant correctament els continguts i aplicant estratègies elementals de planificació, textualització, revisió i edició, per construir coneixement i donar resposta a demandes comunicatives concretes.
6	Buscar, seleccionar i contrastar informació procedent de dues o més fonts, de forma planificada i amb el degut acompanyament, avaluant-ne la fiabilitat i reconeixent alguns riscos de manipulació i desinformació, per transformar-la en coneixement i per comunicar-la de manera creativa, adoptant un punt de vista personal i respectuós amb la propietat intel·lectual.
8	Llegir, interpretar i analitzar, de manera acompanyada, obres o fragments literaris adequats al seu desenvolupament, establint relacions entre ells i identificant el gènere literari i les seves convencions fonamentals, per iniciar-se en el reconeixement de la literatura com a manifestació artística i font de plaer, coneixement i inspiració per crear textos d'intenció literària.
9	Reflexionar de forma guiada sobre el llenguatge a partir de processos de producció i comprensió de textos en contextos significatius, utilitzant la terminologia elemental adequada per iniciar-se en el desenvolupament de la consciència lingüística i millorar les destreses de producció i comprensió oral i escrita.
10	Posar les pròpies pràctiques comunicatives al servei de la convivència democràtica utilitzant un llenguatge no discriminatori i detectant i rebutjant els abusos de poder a través de la paraula per afavorir un ús no sols eficaç sinó també ètic del llenguatge.

Taula 3. Competències específiques avaluables

Criteris avaluables	
1.1.1	Ampliar vocabulari abstracte i variat, adaptat a situacions comunicatives diverses.
1.1.3	Identificar positivament la pluralitat lingüística existent com a font de riquesa cultural.
1.1.5	Reconèixer el lèxic identificant-ne la varietat dialectal.
1.2.1	Rebutjar els usos lingüístics discriminatoris a partir de la reflexió acompanyada.
1.2.2	Utilitzar un vocabulari adequat al seu nivell.
1.2.3	Incorporar estratègies d'escolta activa.
2.1.2	Comprendre de manera global i específica les idees principals i secundàries de textos orals.
2.1.3	Realitzar inferències durant l'escolta activa de textos orals.
2.1.4	Identificar la comunicació (o llenguatge) no verbal que acompanya els textos orals.
2.1.5	Interpretar les intencions del parlant en diferents contextos comunicatius, i reconèixer tons de veu o expressions que afegeixen matisos al missatge.
2.1.6	Respondre de manera detallada i organitzada a preguntes, fent referència tant a dades explícites com a elements implícits del text oral.
2.1.8	Desenvolupar habilitats per interpretar significats implícits i inferir informació no explícita dels textos orals.
2.1.9	Analitzar i valorar de manera raonada els textos orals.
2.1.10	Mobilitzar estratègies elementals d'escolta activa, assertivitat, empatia i consens.
4.1.1	Consolidar el coneixement de tots els fonemes i grafies, incloent les combinacions més complexes (diftongs, grups consonàntics).
4.1.2	Comprendre i identificar diferents tipus de text escrits.
4.1.3	Identificar les idees principals i les secundàries d'un text escrit.
4.1.4	Resumir les idees de textos escrits i multimodals.
4.1.5	Reconèixer les parts que componen un text.
4.1.6	Fer inferències directes basades en la lectura.
4.1.7	Fer connexions entre la informació del text amb el que es pensa, sent o creu, amb informacions del mateix text o amb coneixements del món.
4.1.8	Ampliar el vocabulari deduint el significat a partir del context de la lectura.
4.1.10	Respondre preguntes de comprensió literal, inferencial i crítica, incloent-hi preguntes que requereixen interpretació de detalls o informació explícita.
4.1.11	Formular hipòtesis senzilles sobre el desenvolupament de la història o el comportament dels personatges, comprovant-les a mesura que avança la lectura.
4.1.12	Respondre a preguntes referides al text.
4.1.13	Reconèixer la informació donada en diferents tipus de text: gràfics, esquemes, taules, mapes conceptuals, plànols.
4.2.1	Comprendre textos escrits, tant de caràcter informal com d'un grau més de formalitat.
4.2.2	Reconèixer la funcionalitat comunicativa de diferents tipus de text.
4.2.3	Formular i respondre preguntes dels textos donats de manera oral i escrita.
4.2.4	Formular i comprovar hipòtesis per a la comprensió lectora.
4.2.5	Reconèixer la funció comunicativa de la llengua en diferents tipus de text.
4.2.6	Iniciar-se en la verificació de les fonts d'informació.
5.1.1	Usar adequadament els signes de puntuació: punt, coma, dos punts i signes d'exclamació i interrogació.
5.1.2	Aplicar correctament les normes ortogràfiques estudiades.

5.1.3	Aplicar les normes bàsiques de presentació establertes: marges, disposició sobre el paper, netedat, qualitat cal·ligràfica, separació entre paràgrafs, interlineat...
5.1.4	Produir texts a partir de pautes donades.
5.1.5	Emprar connectors i evitar repeticions, per millorar les produccions escrites.
5.1.6	Escriure respectant l'ordre cronològic dels fets narrats.
6.1.2	Comparar la informació cercada en diferents fonts i triar la més adequada i fiable.
6.1.4	Localitzar informació rellevant en titulars, portades, etc. de textos de mitjans de comunicació.
6.3.2	Entendre que no totes les fonts són igual de fiables, i que cal triar fonts verificades (llibres recomanats pel mestre, pàgines web educatives o articles supervisats).
7.1.1	Llegir textos propis de la literatura infantil (poesia, contes, còmics...).
7.1.5	Llegir textos senzills de la tradició popular de les Illes Balears adequats als seus interessos: endevinalles, dites, gloses, cançons de triar, faules, rodolins, rondalles, poemes, contes, etc.
8.2.3	Complementar els textos llegits amb altres llenguatges artístics.
9.1.1	Comprendre, identificar i aplicar les estructures gramaticals i normes bàsiques de la llengua de manera acompanyada.
9.1.2	Aplicar les normes ortogràfiques i de construcció de paraules i frases en les produccions pròpies.
9.1.3	Reconèixer i utilitzar les categories gramaticals principals (substantius, verbs, adjectius i determinants) perquè les produccions siguin més riques i detallades.
9.2.1	Sistematitzar l'adquisició de vocabulari a través de textos.
9.2.2	Aplicar els coneixements bàsics sobre les categories gramaticals i regles d'ortografia per afavorir la comunicació.
10.1.2	Rebutjar usos lingüístics discriminatoris i abusos de poder a partir de la reflexió acompanyada.

Taula 4. Criteris avaluables

Sabers bàsics

BLOC A. LES LLENGÜES I ELS SEUS PARLANTS				3r	4t
A.1	Biografia lingüística personal i mapa lingüístic del centre.	**A.1.1**	La identitat lingüística individual pròpia. Revisió i desenvolupament.	X	X
		A.1.2	La biografia lingüística personal. Revisió i desenvolupament.	X	X
		A.1.3	Construcció del mapa lingüístic de l'aula a través de les identitats i biografies lingüístiques dels alumnes i mestres.	X	X
		A.1.4	Vocabulari bàsic. Interès per la seva ampliació.	X	X
		A.1.5	Valoració de la pròpia identitat lingüística i cultural.	X	X
A.2	La diversitat cultural i lingüística com a riquesa i eina de reflexió interlingüística.	**A.2.1**	Valoració i respecte per la diversitat de llengües i cultures presents a l'aula i al centre com una oportunitat d'aprenentatge i convivència.	X	X
		A.2.2	Llengua i dialecte. Concepte i característiques. Les varietats dialectals de la llengua catalana, les diferents llengües i varietats lingüístiques. Empatia i respecte.		X
		A.2.3	Introducció al llenguatge de signes. Concepte, característiques i ús.	X	X
		A.2.4	Llengües de signes, aproximació. Les llengües de signes de l'entorn proper.		X
A.3	Identificació de prejudicis i estereotips lingüístics.	**A.3.1**	Reconeixement i valoració de les actituds i expressions que promouen la igualtat entre les persones.	X	X
		A.3.2	Identificació de prejudicis i estereotips lingüístics.		X
A.4	Ús d'un llenguatge no discriminatori i respectuós amb les diferències.	**A.4.1**	El llenguatge respectuós vers totes les persones, evitant qualsevol forma de discriminació per raó de gènere.	X	X
		A.4.2	Les paraules i els gestos. Influència en la manera de relacionar-nos.	X	X
		A.4.3	Expressions que promoguin la igualtat i el respecte.	X	X

BLOC B. COMUNICACIÓ			3r	4t
B.1. CONTEXT				
B.1.1	Incidència dels components (situació, participants, propòsit comunicatiu, canal) en l'acte comunicatiu.	**B.1.1.1** Adaptació del registre a la situació comunicativa.	**X**	**X**
		B.1.1.2 Adequació del llenguatge segons qui escolta, considerant aspectes com la cortesia o el respecte (anàlisi del rol, edat i relació per ajustar el discurs).	**X**	**X**
		B.1.1.3 Distinció entre les diferents intencions comunicatives (convèncer, informar, expressar...).	**X**	**X**
		B.1.1.4 Adaptació del missatge per aconseguir l'efecte desitjat (introducció de la ironia, l'humor i altres figures retòriques).		**X**
		B.1.1.5 Identificació dels diferents canals de comunicació per fer arribar el missatge de manera més efectiva.	**X**	**X**
B.2. GÈNERES DISCURSIUS				
B.2.1	Tipologies textuals: la narració, la descripció, el diàleg i l'exposició.	**B.2.1.1** Tipologies textuals. La narració, descripció i diàleg. Funcions, característiques, estructura i producció guiada.	**X**	**X**
		B.2.1.2 L'exposició. Introducció atenent els seus elements bàsics.		**X**
B.2.2	Propietats textuals: estratègies bàsiques per a la coherència i la cohesió.	**B.2.2.1** Inici en el coneixement i utilització de les estratègies i normes bàsiques en la producció de texts: planificació (concreció de la intenció comunicativa i del destinatari, del tipus de text, de l'organització del contingut, etc.), redacció de l'esborrany, avaluació i revisió del text per millorar-lo amb l'ajuda del docent i els companys (reescriptura).	**X**	**X**

B.2.3	Gèneres discursius propis de l'àmbit personal, social i educatiu. Contingut i forma.	**B.2.3.1**	Producció de texts senzills de diferents tipologies.	**X**	**X**
		B.2.3.2	Ús dels diferents gèneres discursius segons l'àmbit de comunicació. Personal: cartes, missatges, diaris personals. Social: Missatges i comentaris en xarxes socials. Educatiu: Resums, exposicions orals, treballs escrits...	**X**	**X**
B.3. PROCESSOS					
B.3.1	Interacció oral: interacció oral adequada en contextos formals i informals, escolta activa, assertivitat, resolució dialogada de conflictes i cortesia lingüística. l'expressió i escolta empàtica de necessitats, vivències i emocions pròpies i alienes.	**B.3.1.1**	Interacció oral adequada en contexts formals i informals emprant estratègies bàsiques de cortesia lingüística i assertivitat.	**X**	**X**
		B.3.1.2	Situacions comunicatives espontànies (jocs lingüístics o de tradició oral, converses, intercanvi d'informacions i opinions etc.) i dirigides (reproducció de textos, escenificació de textos adaptats...). Participació de forma activa.	**X**	**X**
		B.3.1.3	Iniciació al treball en texts orals d'interès propi, que provinguin de recursos multimèdia o audiovisuals.		**X**
		B.3.1.4	Les característiques formals d'estructura i contingut de les diferents tipologies de texts orals, amb el suport de guions i bastides.	**X**	**X**

		B.3.1.5	Estratègies d'expressió i escolta empàtica de necessitats, vivències i emocions pròpies i alienes per a la resolució dialogada de conflictes, amb acompanyament.	**X**	**X**
B.3.2	Comprensió oral: identificació de les idees més rellevants i interpretació del sentit global, realitzant les inferències necessàries. Detecció de possibles usos discriminatoris del llenguatge verbal i no verbal.	**B.3.2.1**	Texts inferencials. Comprensió i deducció de la informació implícita.	**X**	**X**
		B.3.2.2	Texts orals senzills. Comprensió. Identificació dels elements no verbals.	**X**	**X**
		B.3.2.3	La informació explícita del text oral. Formulació d'una resposta.	**X**	**X**
		B.3.2.4	La idea principal i les idees secundàries d'un text oral.	**X**	**X**
		B.3.2.5	Reconeixement del llenguatge verbal i no verbal de la igualtat entre homes i dones.	**X**	**X**
		B.3.2.5	Ús d'un llenguatge, tant verbal com no verbal, respectuós amb les diferències i amb perspectiva de gènere, amb acompanyament.	**X**	**X**
B.3.3	Producció oral: elements bàsics de la prosòdia i de la comunicació no verbal. Construcció, comunicació i valoració de coneixement mitjançant la planificació i producció de texts orals i	**B.3.3.1**	Els texts orals planificats. Producció de diferents tipologies.	**X**	**X**
		B.3.3.2	Ús d'estratègies com l'escolta atenta, mirada a l'interlocutor, respecte pel torn de paraula, ritme, entonació i pronunciació adequats, expressions de cortesia, atenció i correcció, postures i gests adequats, amb acompanyament.	**X**	**X**
		B.3.3.3	Els sentiments, idees, opinions i coneixements dels altres. Comprensió i anàlisi de forma guiada.	**X**	**X**

	multimodals.	**B.3.3.4**	Les normes que regeixen l'intercanvi comunicatiu oral. Interès per expressar-se correctament.	**X**	**X**
		B.3.3.5	Exposició clara i amb un discurs organitzat i coherent.	**X**	**X**
		B.3.3.6	Creació de texts orals amb un llenguatge respectuós i inclusiu.	**X**	**X**
B.3.4	Comprensió lectora: estratègies de comprensió lectora abans, durant i després de la lectura. Identificació de les idees més rellevants i interpretació del sentit global, realitzant les inferències necessàries. Identificació d'elements gràfics i paratextuals al servei de la comprensió. Lectura compartida i entonada. Detecció de possibles usos clarament discriminatoris del llenguatge verbal i no	**B.3.4.1**	Lectura comprensiva.	**X**	**X**
		B.3.4.2	Lectura autònoma i comprensiva. La lectura silenciosa com a mitjà per la millora de la concentració i comprensió de texts.	**X**	**X**
		B.3.4.3	Lectura de texts presentats en qualsevol suport, mostrant interès i gust.	**X**	**X**
		B.3.4.4	Lectura individual o acompanyada de diferents tipus de texts amb l'entonació i ritme adequats al desenvolupament cognitiu.	**X**	**X**
		B.3.4.5	Les estratègies per comprendre texts escrits: relació d'informació sobre el text a partir dels coneixements i experiències previs, consulta del diccionari, resum de les idees bàsiques o dels aspectes més destacats, etc.	**X**	**X**
		B.3.4.6	Comprensió i identificació de la informació rellevant de texts de la vida quotidiana.	**X**	**X**

	verbal.	**B.3.4.7**	Estratègies de planificació i autocontrol per regular l'activitat lectora. Aplicació de forma guiada.	**X**	**X**
		B.3.4.8	La lectura com a mitjà per ampliar el vocabulari.	**X**	**X**
		B.3.4.9	Paraules o expressions discriminatòries. Promoció de l'ús d'un llenguatge respectuós.	**X**	**X**
B.3.5	Producció escrita: convencions del codi escrit i ortografia reglada bàsica. Coherència i cohesió textual. Estratègies bàsiques, individuals o grupals, de planificació, textualització, revisió i autocorrecció. Ús d'elements gràfics i paratextuals bàsics al servei de la comprensió.	**B.3.5.1**	Texts escrits. Producció partint de les vivències pròpies per comunicar coneixements, experiències i necessitats.	**X**	**X**
		B.3.5.2	Texts amb intenció informativa: cartells, anuncis, petits còmics... Producció guiada.	**X**	**X**
		B.3.5.3	Bastides i altres suports, tant en paper com digitals. Ús de forma progressivament autònoma per la millora de la producció de textos propis.	**X**	**X**
		B.3.5.4	Normes ortogràfiques bàsiques i mecanismes per la cohesió del text: manteniment del temps verbal, signes de puntuació, concordança bàsica i accentuació.	**X**	**X**
		B.3.5.5	Dictats de frases i texts breus.	**X**	**X**

	Escriptura en suport digital acompanyada.	**B.3.5.6**	Reconeixement, de manera acompanyada, de les produccions pròpies i de les dels companys.	**X**	**X**
		B.3.5.7	Texts escrits. Producció fent ús d'un llenguatge verbal respectuós amb les diferències.	**X**	**X**
		B.3.5.8	Grafia acurada, disposició adequada sobre el paper i netedat en la presentació dels texts escrits.	**X**	**X**
B.3.6	Alfabetització mediàtica i informacional: estratègies bàsiques per a la cerca guiada d'informació en fonts documentals variades i amb diferents suports i formats. Reconeixement d'autoria. Comparació i comunicació creativa de la informació. Ús de la biblioteca digital, així com de recursos digitals de l'aula.	**B.3.6.1**	Programes o recursos informàtics de processament de texts. Ús guiat.		**X**
		B.3.6.2	Les tecnologies de la informació i la comunicació per a la localització de la informació. Ús dirigit.		**X**
		B.3.6.3	Reinterpretació de la informació recollida, de manera acompanyada, per adaptar-la a una nova activitat (com un mural o una presentació oral), utilitzant elements creatius però respectant la informació original.		**X**
		B.3.6.4	Ús de la biblioteca i dels recursos digitals de l'aula o del centre.	**X**	**X**

	B.3.6.5	La fiabilitat de les fonts d'informació. Valoració i comparació de la informació de manera acompanyada.		**X**

BLOC C. EDUCACIÓ LITERÀRIA			**3r**	**4t**
C.1 Lectura acompanyada d'obres o fragments variats i diversos de la literatura infantil, adequats als seus interessos i organitzats en itineraris lectors.	**C.1.1**	Escolta i lectura de textos literaris de la tradició popular de les Illes Balears: llegendes, rondalles, cançons populars, endevinalles, refranys, cançons de triar, gloses, poemes, contes, etc. adequats als seus interessos i motivacions.	**X**	**X**
	C.1.2	Lectura de textos narratius (contes, biografies, autobiografies, etc.).	**X**	**X**
C.2 Estratègies bàsiques per a la interpretació acompanyada i compartida de les obres a través de converses literàries.	**C.2.1**	Participació activa en converses sobre les obres i els seus elements (personatges, llocs...).	**X**	**X**
	C.2.2	Foment de la comprensió col·lectiva de l'obra.	**X**	**X**
C.3 Relació, de manera acompanyada, entre els elements constitutius essencials de l'obra literària (tema, protagonistes, personatges secundaris,	**C.3.1**	Identificació d'elements característics d'alguns tipus de text: concepte, temes, elements formals, elements gràfics (vinyetes, globus, onomatopeies, signes convencionals).	**X**	**X**
	C.3.2	Reconeixement de texts literaris en prosa o vers (contes, llegendes, poemes, endevinalles, cançons i texts teatrals).	**X**	**X**

	argument, espai) i la construcció del sentit de l'obra.	**C.3.3**	Identificació dels elements bàsics d'un llibre i de les seves característiques tals com: títol, autor, il·lustrador, portada, nombre de pàgines, sinopsi, gènere, format... entre d'altres.	X	X
C.4	Anàlisi guiada dels recursos expressius i els seus efectes en la recepció del text.	**C.4.1**	Identificació dels recursos expressius utilitzats en el text.	X	X
		C.4.2	Reflexió sobre l'efecte dels recursos emprats pel lector en la recepció del text.	X	X
C.5	Relació entre els texts llegits i altres manifestacions artístiques i culturals.	**C.5.1**	Interiorització dels texts literaris escrits com a font d'informació, d'aprenentatge, de diversió, de comunicació d'experiències i regulació de la convivència.	X	X
		C.5.2	Relació dels diferents texts literaris amb diverses manifestacions culturals i artístiques.	X	X
C.6	Construcció de la identitat lectora. Estratègies per a l'expressió de gustos i interessos i iniciació a la valoració argumentada de les obres.	**C.6.1**	Visió del text literari com a font de comunicació, aprenentatge i plaer.	X	X
C.7	Lectura expressiva, dramatització o interpretació de fragments atesos els processos de comprensió i el nivell de	**C.7.1**	Lectura expressiva de texts literaris presentats en qualsevol format, mostrant interès i gust per la lectura.	X	X
		C.7.2	Lectura i escolta de texts poètics i teatrals.	X	X
		C.7.3	Interpretació i comprensió de textos poètics i teatrals.	X	X

	desenvolupament.	**C.7.4**	Dramatització guiada de texts literaris, explorant l'expressió emocional.	**X**	**X**
C.8	Creació de texts amb intenció literària de manera lliure, a partir de models o recreant texts literaris.	**C.8.1**	Composició de diferents tipus de text literaris, segons la intenció comunicativa.	**X**	**X**
		C.8.2	Elaboració de texts literaris de manera lliure, a partir de models donats.	**X**	**X**
C.9	Ús acompanyat de la biblioteca digital d'aula o de centre com a escenari d'activitats literàries compartides.	**C.9.1**	Ús la biblioteca i dels recursos digitals de l'aula o del centre com a escenari d'activitats literàries compartides.	**X**	**X**
BLOC D. REFLEXIÓ SOBRE LA LLENGUA I ELS SEUS USOS EN EL MARC DE PROPOSTES PER A LA PRODUCCIÓ I COMPRENSIÓ DE TEXTS ORALS, ESCRITS O MULTIMODALS				**3r**	**4t**
D.1	Establiment de generalitzacions sobre aspectes lingüístics elementals a partir de l'observació, comparació i transformació d'enunciats, posant especial esment a les relacions que s'estableixen entre substantius, adjectius i	**D.1.1**	Identificació i creació de paraules compostes.	**X**	**X**
		D.1.2	Reconeixement de prefixos i sufixos.	**X**	**X**
		D.1.3	Transformació d'enunciats (substitucions, canvi d'ordre, manipulació).	**X**	**X**
		D.1.4	Creació de generalitzacions sobre aspectes morfològics elementals (gènere, nombre i persona), mantenint especial atenció a la concordança entre substantius, adjectius i verbs.	**X**	**X**
		D.1.5	Reconeixement de les diferents categories gramaticals i el seu ús (substantius, verbs, adjectius, pronoms i articles).	**X**	**X**
		D.1.6	Reconeixement de paraules agudes, planes i esdrúixoles.	**X**	**X**
		D.1.7	Normes bàsiques d'accentuació.	**X**	**X**

	verbs.	**D.1.8**	Convencions ortogràfiques bàsiques.	**X**	**X**
D.2	Aproximació a la llengua com a sistema amb diferents nivells: sons i lletres, paraules, oracions i texts. Observació i comparació d'unitats comunicatives bàsiques.	**D.2.1**	Reinterpretació de la informació recollida per adaptar-la a una nova activitat (com un conte, un mural, una presentació oral, etc.), utilitzant elements creatius però respectant la informació original.	**X**	**X**
		D.2.2	Ordre alfabètic de paraules.	**X**	**X**
D.3	Procediments elementals d'adquisició de vocabulari. Similituds i diferències de forma i significat entre paraules de la mateixa família lèxica o semàntica.	**D.3.1**	Identificació de les relacions semàntiques següents: sinonímia, antonímia, polisèmia, camps semàntics o famílies de paraules, entre d'altres.	**X**	**X**
		D.3.2	Establiment de relacions entre paraules de la mateixa família lèxica o semàntica.	**X**	**X**
D.4	Relació entre intenció comunicativa i modalitat oracional.	**D.4.1**	Classificació d'acord amb la modalitat oracional segons la intenció: frases afirmatives, interrogatives, exclamatives i imperatives segons el que volen expressar (informar, preguntar, cridar, demanar...).	**X**	
		D.4.2	Anàlisi de la relació entre la modalitat oracional i la intencionalitat comunicativa.		**X**
D.5	Mecanismes elementals de coherència i cohesió, amb especial atenció a les repeticions i sinònims, i a l'ordre d'oracions i paràgrafs.	**D.5.1**	Adquisició de mecanismes de coherència i cohesió elementals, parant especial atenció a les repeticions i sinònims, a l'ordre de les oracions i paràgrafs, als connectors i a les substitucions de pronoms.	**X**	**X**
D.6	Els signes de puntuació com a mecanismes per	**D.6.1**	Ús de les regles bàsiques d'ortografia i puntuació treballades.	**X**	**X**

	organitzar el text escrit i per expressar la intenció comunicativa.				
D.7	Estratègies elementals per a l'ús guiat de diccionaris, en diferents suports.	**D.7.1**	Ús pautat del diccionari en paper.	**X**	**X**
		D.7.2	Tipus de diccionaris i els seus usos.	**X**	

Taula 5. Sabers bàsics

Sabers bàsics avaluables

Sabers bàsics avaluables	
A2.1	Valoració i respecte per la diversitat de llengües i cultures presents a l'aula i al centre com una oportunitat d'aprenentatge i convivència.
A2.2	Llengua i dialecte. Concepte, característiques. Les varietats dialectals de la llengua castellana.
A3.1	Reconeixement i valoració de les actituds i expressions que promouen la igualtat entre les persones, evitant qualsevol forma de discriminació.
A3.2	Identificació de prejudicis i estereotips lingüístics.
A4.1	El llenguatge respectuós vers totes les persones, evitant qualsevol forma de discriminació per raó de gènere.
A4.2	Les paraules i els gestos. Influència en la manera de relacionar-nos evitant qualsevol forma de discriminació per raó de gènere.
A4.3	Expressions que promoguin la igualtat i el respecte.
B1.1	Adaptació del registre a la situació comunicativa.
B1.2	Adequació del llenguatge segons qui escolta, considerant aspectes com la cortesia o el respecte (anàlisi del rol, edat i relació per ajustar el discurs).
B1.3	Distinció entre les diferents intencions comunicatives (convèncer, informar, expressar...).
B1.4	Adaptació del missatge per aconseguir l'efecte desitjat (introducció de la ironia, l'humor i altres figures retòriques).
B1.5	Identificació dels diferents canals de comunicació (parlat, escrit, visual) per fer arribar el missatge de manera més efectiva.
B2.1	Tipologies textuals. La narració, descripció i diàleg. Funcions, característiques, estructura i producció guiada.
B2.2	L'exposició. Introducció atenent als seus elements bàsics.
B3.1	Introducció al coneixement i utilització de les estratègies i normes bàsiques en la producció de textos: planificació (concreció de la intenció comunicativa i del destinatari, del tipus de text, de l'organització del contingut, etc.), redacció de l'esborrany, avaluació i revisió del text per millorar- lo amb l'ajuda del docent i els companys (reescriptura).
B4.1	Producció de texts senzills de diferents tipologies.
B4.2	Ús dels diferents gèneres discursius segons l'àmbit de comunicació. Personal: cartes, missatges, diaris personals. Social: Missatges i comentaris en xarxes socials. Educatiu: Resums, exposicions orals, treballs escrits...
B4.1	Interacció oral adequada en contextos formals i informals emprant estratègies bàsiques de cortesia lingüística i assertivitat.
B4.2	Situacions comunicatives espontànies (jocs lingüístics o de tradició oral, converses, intercanvi d'informacions i opinions,...) i dirigides (reproducció de textos, escenificació de textos adaptats...). Participació de forma activa.
B4.3	Iniciació al treball en textos orals d'interès propi, que provenguin de recursos multimèdia o audiovisuals.
B4.4	Les característiques formals d'estructura i contingut de les diferents tipologies de textos orals, amb el suport de guions i bastides.
B4.5	Estratègies d'expressió i escolta empàtica de necessitats, vivències i emocions pròpies i alienes per a la resolució dialogada de conflictes, amb acompanyament.
B6.1	Textos inferencials. Comprensió i deducció de la informació implícita.
B6.2	Textos orals senzills. Comprensió. Identificació dels elements no verbals.

B6.3	La informació explícita del text oral. Formulació d'una resposta.
B6.4	La idea principal i les idees secundàries d'un text oral.
B6.5	Reconeixement del llenguatge verbal i no verbal de la igualtat entre homes i dones.
B6.6	Ús d'un llenguatge tant, verbal com no verbal, no discriminatori, respectuós amb les diferències i amb perspectiva de gènere, amb acompanyament.
B7.1	Els textos orals planificats. Producció de diferents tipologies.
B7.2	Ús d'estratègies com la cohesió i coherència, l'escolta atenta, mirada a l'interlocutor, respecte pel torn de paraula, ritme, entonació i pronunciació adequats, expressions de cortesia, atenció i correcció, postures i gests adequats, amb acompanyament.
B7.3	Els sentiments, idees, opinions i coneixements dels altres. Comprensió i anàlisi de forma guiada.
B7.4	Les normes que regeixen l'intercanvi comunicatiu oral. Interès per expressar-se correctament.
B7.5	Exposició clara i amb un discurs organitzat i coherent.
B7.6	Creació de textos orals amb un llenguatge respectuós i inclusiu.
B8.1	Lectura comprensiva.
B8.2	Lectura autònoma i comprensiva. La lectura silenciosa com a mitjà per la millora de la concentració i comprensió de textos.
B8.3	Lectura de texts presentats en qualsevol suport, mostrant interès i gust.
B8.5	Les estratègies per comprendre textos escrits: relació d'informació sobre el text a partir dels coneixements i experiències previs, consulta del diccionari, resum de les idees bàsiques o dels aspectes més destacats, etc.
B8.6	Comprensió i identificació de la informació rellevant de texts de la vida quotidiana.
B8.7	Estratègies de planificació i autocontrol per regular l'activitat lectora. Aplicació de forma guiada.
B8.8	La lectura com a mitjà per ampliar el vocabulari.
B8.9	Paraules o expressions discriminatòries. Promoció de l'ús d' un llenguatge respectuós.
B9.1	Texts escrits. Producció partint de les vivències pròpies per comunicar coneixements, experiències i necessitats.
B9.2	Texts amb intenció informativa: cartells, anuncis, petits còmics. Producció guiada.
B9.4	Normes ortogràfiques bàsiques i mecanismes per la cohesió del text; manteniment del temps verbal, signes de puntuació, concordancia bàsica i accentuació.
B9.7	Textos escrits. Producció fent ús d'un llenguatge verbal no dicriminatori i respectuós amb les diferències.
B9.8	La grafia acurada, disposició adequada sobre el paper i netedat en la presentació dels textos escrits.
B10.5	La fiabilitat de les fonts d'informació. Valoració i comparació de la informació de manera acompanyada.
C1.1	Escolta i lectura de textos literaris de la tradició popular de les Illes Balears: llegendes, rondalles, cançons populars, endevinalles, refranys, cançons de triar, gloses, poemes, contes, etc. adequats als seus interessos i motivacions.
C1.2	Lectura de textos narratius (contes, biografies, autobiografies, etc).
C3.1	Identificació d'elements característics d'alguns tipus de text: concepte, temes, elements formals, elements gràfics (vinyetes, globus, onomatopeies, signes convencionals).
C3.2	Reconeixement de texts literaris en prosa o vers (contes, llegendes, poemes, endevinalles, cançons i textos teatrals).

C3.3	Identificació dels elements bàsics d'un llibre i de les seves característiques tals com: títol, autor, il·lustrador, portada, nombre de pàgines, sinopsi, gènere, format, entre d'altres.
C4.1	Identificació dels recursos expressius utilitzats en el text.
C4.2	Reflexió sobre l'efecte dels recursos en el lector.
C5.1	Interiorització dels textos literaris escrits com a font d'informació, d'aprenentatge, de diversió, de comunicació d'experiències i regulació de la convivència.
C5.2	Relació dels diferents textos literaris amb diverses manifestacions culturals i artístiques.
C6.1	Visió del text literari com a font de comunicació, aprenentatge i de plaer.
C7.2	Lectura i escolta de textos poètics i teatrals.
D1.1	Identificació i creació de paraules compostes.
D1.2	Reconeixement de prefixos i sufixos.
D1.3	Transformació d'enunciats (substitucions, canvi d'ordre, manipulació).
D1.4	Creació de generalitzacions sobre aspectes lingüístics elementals (gènere, nombre i persona), mantenint especial atenció a les relacions que s'estableixen entre substantius, adjectius i verbs.
D1.5	Reconeixement de les diferents categories gramaticals o lèxiques i el seu ús (substantius, verbs, adjectius, pronoms i articles).
D1.6	Reconeixement de paraules agudes, planes i esdrúixoles.
D1.7	Normes bàsiques d'accentuació.
D1.8	Convencions ortogràfiques bàsiques.
D2.2	Ordre alfabètic de paraules.
D3.1	Identificació de les relacions semàntiques següents: sinonímia, antonímia, polisèmia, camps semàntics o famílies de paraules, entre d'altres.
D3.2	Establiment de relacions entre paraules de la mateixa família lèxica o semàntica.
D4.1	Classificació segons la modalitat oracional (frases afirmatives, interrogatives, exclamatives i imperatives) atenent a allò que volen expressar (informar, preguntar, cridar, demanar...).
D4.2	Anàlisi de la relació entre la modalitat oracional i la intencionalitat comunicativa.
D5.1	Adquisició de mecanismes de coherència i cohesió elementals, prestant especial atenció a les repeticions i sinònims, ordre de les oracions i paràgrafs, als connectors i les substitucions de pronoms.
D6.2	Ús de les regles bàsiques d'ortografia i puntuació treballades.
D7.1	Ús pautat del diccionari en paper.
D7.2	Ús pautat del diccionari digital.
D7.3	Tipus de diccionaris i els seus usos.

Taula 6. Sabers bàsics avaluables

Estímuls i ítems

Per dur a terme aquesta avaluació s'ha d'emprar proves en les quals es combinin diferents formats d'ítems per configurar les unitats d'avaluació. Un ítem és una pregunta relacionada amb l'estímul de la unitat d'avaluació.

Es tracta de proves constituïdes a partir de casos que serveixen com a base per a la interrogació i que, en la mesura del possible, remeten a situacions similars a les quals l'alumnat pot trobar en la seva vida personal o social.

Les respostes dels ítems han de ser independents entre sí, no poden establir cap mena de relació que dificulti o faciliti la tria de la resposta.

A cada unitat d'avaluació es presenta una situació o cas mitjançant un estímul a partir del qual es planteja un conjunt de qüestions que s'enquadren en algun dels formats següents:

Ítems de resposta tancada

Els ítems de resposta tancada són aquells que no requereixen una elaboració o construcció per part de la persona que fa la prova, sinó que solament precisen que aquesta seleccioni una opció d'entre diverses ofertes, relacioni diferents possibilitats, ordeni certes opcions, etc. Per la seva alta objectivitat en la codificació, aquests ítems són els més emprats en les proves d'avaluació externa si bé, per si sols, no poden avaluar certs processos cognitius, per la qual cosa s'ha de buscar una presència equilibrada dels diferents tipus d'ítems en les proves de nivell competencial. En general, les respostes a aquests ítems es consideraran solament com a correctes o incorrectes, encara que també és possible contemplar, en una escala de resposta graduada, opcions de resposta parcialment correcta. Aquesta tipologia d'ítem es desglossa en la classificació següent.

a. **D'opció múltiple (TOM)**: es presenta un enunciat amb diverses alternatives de les quals només una és correcta.

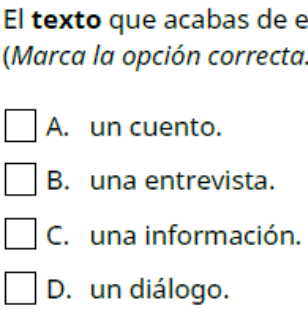

1. El **texto** que acabas de escuchar es:
(*Marca la opción correcta.*)

- ☐ A. un cuento.
- ☐ B. una entrevista.
- ☐ C. una información.
- ☐ D. un diálogo.

Imatge 1. Exemple d'ítem de resposta tancada d'opció múltiple.
Font: prova de comunicació lingüística en llengua castellana de l'avaluació diagnòstica de 4t d'EP (IAQSE 2023-2024)

b. **D'opció múltiple complexa**: poden tenir els plantejaments següents:
   i. **(TOMC1)** conjunt d'afirmacions amb **resposta dicotòmica**, és a dir, a cadascuna de les quals ha de respondre's triant entre dues alternatives: vertader/fals, sí/no, causa/conseqüència, etc. És important que cadascuna de les afirmacions plantejades necessiti, per a la seva resolució, un raonament independent del requerit per a les altres, ja que d'una altra manera les respostes estarien relacionades entre si.

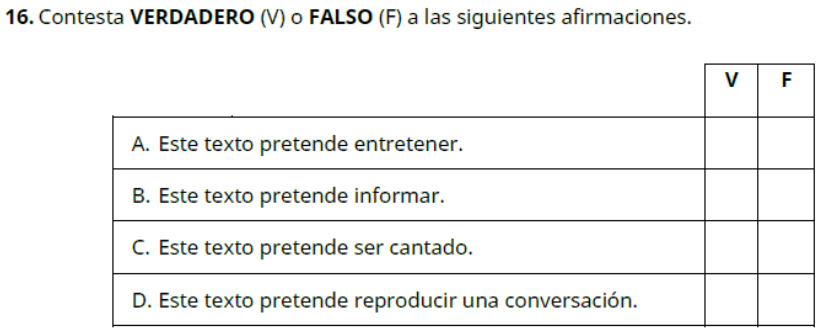

16. Contesta **VERDADERO** (V) o **FALSO** (F) a las siguientes afirmaciones.

	V	F
A. Este texto pretende entretener.		
B. Este texto pretende informar.		
C. Este texto pretende ser cantado.		
D. Este texto pretende reproducir una conversación.		

Imatge 2. Exemple d'ítem de resposta tancada d'opció múltiple complexa amb resposta dicotòmica
Font: prova de comunicació lingüística en llengua castellana de l'avaluació diagnòstica de 4t d'EP (IAQSE 2023-2024)

ii. **(TOMC2)** conjunt d'afirmacions, cadascuna d'elles d'elecció múltiple amb **respostes no dicotòmiques**,

32. Selecciona la **opción** correcta.

Este texto pertenece a la modalidad textual 1 porque 2

1	2
A. narrativa	**A.** el emisor está presente explícitamente en el texto, mediante recursos lingüísticos.
B. expositiva	**B.** el emisor opina sobre unos hechos, en base a sus conocimientos.
C. argumentativa	**C.** el emisor proporciona una información objetiva sobre un tema, recurriendo a fuentes fiables.

Imatge 3. Exemple d'ítem de resposta tancada d'opció múltiple complexa amb resposta no dicotòmica
Font: prova de comunicació lingüística en llengua castellana de l'avaluació diagnòstica de 2n d'ESO (IAQSE 2023-2024)

iii. **(TOMC3)** d'**opció múltiple amb diverses opcions correctes**. Són ítems amb sis opcions en els quals diverses de les opcions presentades són correctes.

On pots cercar **informació** sobre els **deserts**?

Marca les **opcions** correctes.

A...

- ○ A. ...una enciclopèdia infantil.
- ○ B. ...una cançó sobre la calor del desert.
- ○ C. ...una pel·lícula de ficció sobre camells al desert.
- ○ D. ...un conte de fantasia sobre un camell que parla.
- ○ E. ...un videojoc d'aventures ambientat en un desert.
- ○ F. ...un llibre de coneixements del medi de la biblioteca d'aula.

Imatge 4. Exemple d'ítem de resposta tancada d'opció múltiple complexa amb resposta no dicotòmica
Font: exemple generat per l'IAQSE (2025)

c. **D'aparellament o relació (TA)**: en aquests ítems l'alumne o alumna avaluat o avaluada ha d'aparellar els elements presentats en dos o més conjunts d'informació segons la relació existent entre ells. També es classificarien dins d'aquest tipus de preguntes aquelles consistents a emplenar buits sempre que es proporcioni un llistat de termes o elements entre els quals calgui seleccionar. Per relacionar els diferents elements es poden usar fletxes, nombres, lletres, etc.

14. En este texto los objetos cobran vida, es un hecho que aparece a menudo en la literatura. Relaciona estas **expresiones** con el **objeto** que las dice.
(*Únelas con una flecha.*)

1. «No, mi Reina. La más hermosa es ahora Blancanieves».
2. «Yo os pongo a cada uno en una casa, porque esa es mi misión».
3. «Solo tengo una caja de cartón donde somos veinticinco ».
4. «Al amo le gustaría que cenaras con él».

A. Sombrero seleccionador (*Harry Potter*, J. K. Rowling)

B. Soldadito (*El Soldadito de plomo*, H. C. Andersen)

C. Dindón (mayordomo de *La Bella y la Bestia,* adaptación de Disney)

D. Espejo mágico (*Blancanieves*, Hermanos Grimm)

Imatge 5. Exemple d'ítem de resposta tancada aparellament o relació
Font: prova de comunicació lingüística en llengua castellana de l'avaluació diagnòstica de 4t d'EP (IAQSE 2023-2024)

Semiconstruïda

Exigeixen el desenvolupament de procediments i l'obtenció de resultats, és a dir, l'elaboració d'una resposta per part de la persona avaluada. En general, sol·liciten una breu construcció, per exemple, un nombre que doni resposta a un problema matemàtic o una paraula que completi una frase, o bé que la persona avaluada respongui a alguna qüestió recordant algun coneixement adquirit. Es classificaran en aquesta categoria les preguntes sempre que no es proporcioni una llista de possibles respostes. Es poden establir diferents nivells de correcció en la resposta. Presenten la classificació següent.

d. **Semiconstruïda amb resposta única inequívoca (SU)**: la persona avaluada ha d'emplenar un o diversos espais en blanc (*gaps*, segons l'expressió anglesa) amb la informació disponible al propi enunciat o en algun estímul al qual s'associï. Ha d'assenyalar-se que, encara que en principi, en redactar la pregunta, pugui pensar-se que la resposta és única, en els estudis pilot sol comprovar-se que hi ha moltes formes d'expressar aquesta resposta. Per això, a la fitxa de codificació ha de tenir-se en compte l'indicador d'assoliment que l'ítem persegueix avaluar; en general, no es penalitzarà per faltes d'ortografia, lletra poc clara, escriptura en majúscules o minúscules o amb xifres o lletres, per exemple. Si alguna d'aquestes circumstàncies es valora negativament s'haurà d'indicar clarament a l'enunciat el que es pretén que la persona avaluada faci, amb indicacions del tipus: «escriu amb xifres». També, pot incloure's un exemple orientatiu que guiï a la persona avaluada en el format de resposta que es persegueix.

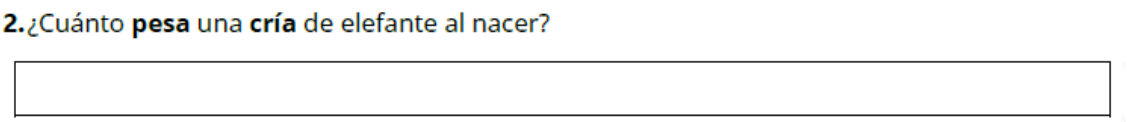

Imatge 6. Exemple d'ítem de resposta semiconstruïda amb resposta única inequívoca
Font: prova de comunicació lingüística en llengua castellana de l'avaluació diagnòstica de 4t d'EP (IAQSE 2023-2024)

e. **Resposta semiconstruïda amb diverses respostes possibles (SD)**: en aquest tipus de preguntes hi ha nombroses possibilitats de resposta, totes correctes, i que no només es diferencien en la manera de registrar-les (majúscules o minúscules, xifres o lletres...). Per exemple, s'inclourien en aquest grup de preguntes les que demanen que s'indiquin dos adjectius que apareixen en un text (si n'hi figuren més de dos) o que se citin dues obres d'un autor, per exemple.

15. ¿Qué tienen en **común** los **personajes** del texto que has leído?

Imatge 7. Exemple d'ítem de resposta semiconstruïda amb resposta única inequívoca
Font: prova de comunicació lingüística en llengua castellana de l'avaluació diagnòstica de 4t d'EP (IAQSE 2023-2024)

2. **Resposta oberta o construïda (O)**: exigeixen construcció per part de la persona avaluada i, per tant, necessiten un corrector o correctora que revisi el procediment dut a terme per aconseguir la resposta, compari aquest procés amb els exemples recollits en la guia de codificació i decideixi quina codificació li correspon. Aquest tipus de preguntes resulta particularment important per valorar el procés de reflexió de l'alumnat. Dins d'aquest tipus s'engloben les produccions escrites o les respostes que exigeixen el desenvolupament de procediments i l'obtenció de resultats, entre altres. S'inclouen també entre els ítems de resposta construïda aquells en els quals existeix la necessitat d'aconseguir un resultat únic, encara que per arribar a aquest puguin descriure's diferents procediments o mètodes. Aquest seria el cas, per exemple, d'un problema de matemàtiques en el qual puguin dur-se a terme diferents procediments per obtenir un mateix resultat. Quan es codifiquen aquest tipus de preguntes han de valorar-se, per tant, procediment i resultat, la qual cosa possibilita l'establiment de diferents nivells de correcció en la resposta, en funció del grau de desenvolupament competencial evidenciat.

Expresión escrita

31. Escoge **uno** de estos tres personajes y **uno** de estos tres lugares, y escribe en 50 palabras (de 6 a 8 líneas) un cuento que tenga entre seis y ocho líneas. No olvides que tiene que tener introducción, nudo y desenlace.

Personajes

Lugares

Imatge 8 Exemple d'ítem de resposta oberta o construïda
Font: prova de comunicació lingüística en llengua castellana de l'avaluació diagnòstica de 4t d'EP (IAQSE 2023-2024)

L'experiència d'avaluació, tant en l'àmbit nacional com en l'internacional, fa aconsellable que les proves presentin ítems de diversos tipus, combinant els de resposta tancada amb els de resposta oberta i semiconstruïda. Per tant, a manera orientativa, es proposa que l'avaluació de cada competència els percentatges de cada tipus de preguntes s'ajustin aproximadament a la distribució següent:

- 40 % (com a mínim) de preguntes tancades o semiconstrüides (els 4 formats) i
- 10 % (com a mínim) de preguntes obertes.

Quant al nombre d'ítems proposats, en general els ítems han d'anar agrupats en unitats d'avaluació, amb un estímul i diversos ítems associats que en depenguin, encara que independents entre si. Excepcionalment, també poden proposar-se ítems que no s'agrupin en unitats. Per a l'avaluació de les competències específiques de cada àrea o matèria el nombre d'unitats d'avaluació i d'ítems s'ha d'ajustar al temps previst per a la prova. El nombre d'ítems que contingui la prova ha de ser suficient per mesurar diferents nivells de desenvolupament competencial de l'alumnat.

Dimensions de la competència

Situacions de comunicació: la competència en el seu context

Els elements del currículum al·ludeixen repetides vegades al caràcter situacional de la comunicació humana i, en conseqüència, al seu determinant component contextualizador. De tots els tipus de context o situacions, s'ha entès en aquest marc que, en relació amb primària i secundària, existeixen dues situacions fonamentals en les quals l'alumnat es comunica durant l'ensenyament obligatori, sigui de manera oral o escrita:

1. la **situació informativa**, en la qual aquest s'apropa a un text o l'utilitza per conèixer o transmetre de manera objectiva dades, xifres, conceptes o idees de qualsevol tema o àmbit;
2. i la **situació literària**, aquella en què ho fa, de manera subjectiva, per gaudir d'un missatge real, fictici o estètic sobre qualsevol tema o àmbit.

Entorn d'aquestes dues situacions, s'agrupen tant els texts produïts per l'alumnat durant la prova d'avaluació, com els que es presenten en els estímuls associats als ítems. Ambdues situacions tindran un pes determinat en les matrius d'especificació, per la qual cosa juguen un paper principal en el disseny de les unitats d'avaluació. Així mateix, dins d'aquestes dues situacions generals els texts connectaran amb els **àmbits** més propers a l'alumnat: **personal**, **social** i **escolar**.

Destreses

És habitual que, per mesurar la competència lingüística de l'alumnat, es tinguin en compte quatre destreses: comprensió i expressió en la seva manifestació oral i escrita. Tot i això, el Marc general de les avaluacions del sistema educatiu contempla quatre supòsits d'aplicació. El primer inclou l'avaluació de les quatre destreses (comprensió oral, comprensió escrita i expressió escrita); el segon, l'avaluació de tres destreses (comprensió oral, comprensió escrita i expressió escrita); el tercer, l'avaluació també de tres destreses (comprensió oral, comprensió escrita i expressió oral) i, en darrer lloc, el quart supòsit avaluaria només dues destreses (la comprensió oral i la comprensió escrita).

En aquest marc es contempla l'avaluació a partir del segon supòsit:

Àrea de la comprensió	Àrea de l'expressió
Oral	Escrita
Escrita	

Taula 7. Destreses avaluades

En les proves dissenyades per a educació primària els estímuls i els ítems han de tenir un fort component de guia per a l'alumnat (instruccions específiques per resoldre una tasca, consells de redacció, recordatoris d'ortografia, aclariments de termes, exemples, etc.).

Aquestes destreses han d'acotar els àmbits de producció i recepció que són d'objecte d'avaluació.

Processos cognitius: comprensió oral i escita

Per a la comprensió oral i escrita s'han descrit els **processos cognitius** bàsics en els quals se centra l'avaluació, concebuts com les operacions intel·lectuals que l'alumnat activa davant d'un estímul donat i que provoquen un conjunt d'accions encaminades a una finalitat comuna, resoldre una tasca contextualitzada oferta en una situació de caràcter informatiu o literari. Aquests processos s'han obtingut, com s'ha indicat a l'apartat anterior, a partir de l'examen de les competències específiques de final de segon cicle de primària. En la taula següent s'identifiquen ordenats de menor a major complexitat:

Àrea de la comprensió	
Processos cognitius	**Accions associades als processos cognitius**
Localitzar i obtenir informació (LOI)	Localitzar (L) Reconèixer (Rec) Identificar (Id)
Realitzar inferències directes (RID)	Seleccionar (S) Relacionar (Rel) Inferir (Inf)
Integrar i interpretar idees i informacions (III)	Contrastar (C) Deduir (D) Interpretar (Int)
Reflexionar i valorar continguts i informacions (RVCI)	Avaluar (A) Valorar (V) Reflexionar (Ref)

Taula 8. Processos cognitius i accions que s'hi relacionen

Amb la finalitat de precisar en quines accions concretes es poden observar aquests processos cognitius, a la Taula 5 s'ofereix una descripció que pot ajudar a comprendre què esperem que l'alumnat faci en cada nivell cognitiu en resoldre la tasca que se li proposa, a través de l'estímul i els ítems.

Processos cognitius	Descripció
Localitzar i obtenir informació (LOI)	En aquest primer nivell cognitiu, es tracta de reconèixer conceptes o definicions explícites a partir d'una informació donada, amb la finalitat d'obtenir un o més dades concretes. Aquests processos suposen, entre altres accions, localitzar diferents idees manifestades en el text, relatives als elements que en formen part (espai, temps, personatges, accions, ambients, descripcions...), identificar dades d'un gràfic, taula o mapa que aparegui de manera independent, o ben combinats amb un missatge verbal, o reconèixer el caràcter discriminatori que apareix de forma expressa en un text.
Realitzar inferències directes (RID)	En aquest nivell dels processos cognitius, l'alumnat és capaç de realitzar inferències directes d'informacions senzilles, comprenent, seleccionant o relacionant dues o més idees, o fragments d'informació, a partir de les dades contingudes en el text de forma explícita. Les inferències en aquest nivell parteixen de l'establiment de vincles en diferents àmbits, com les relacions de causalitat, els motius del comportament d'un o diversos personatges, o les relacions entre aquests, així com la connexió entre la literatura i altres manifestacions artístiques. Igualment, l'alumnat pot inferir, en un text dinàmic, quin enllaç o pàgina web és la correcta per aconseguir un fi determinat. També la selecció de texts literaris, en funció dels seus temes o aspectes bàsics, se situa en aquest nivell.
Integrar i interpretar idees i informacions (III)	Per poder integrar i interpretar idees i informacions, en aquest nivell s'ha d'extreure la informació implícita del text, realitzant deduccions, ja sigui en relació amb la seva finalitat o amb les seves idees principals o secundàries. En aquest tercer nivell és possible interpretar paraules, enunciats i texts des d'un punt de vista metalingüístic. Així mateix, s'hi pot activar la capacitat d'interpretar el llenguatge figurat. Els aspectes verbals i no verbals dels texts i la informació i dades rellevants dels mateixos completen aquest nivell de processos cognitius.
Reflexionar i valorar continguts i	Aquest últim nivell és el més complex. Aquest procés cognitiu pressuposa els nivells anteriors referint-se a accions com les següents: reflexionar sobre diferents aspectes del llenguatge i

informacions	dels texts; sobre qüestions vinculades amb les actituds (ús discriminatori i d'abús de poder del llenguatge, perspectiva de gènere, ciutadania global o interculturalitat). Valorar qüestions relacionades amb el llenguatge figurat, la idoneïtat de components del text, com el títol, o la capacitat de persuasió d'un argument se situen també en aquest procés cognitiu. Finalment, l'alumnat que es trobi en aquest nivell podrà avaluar una situació o fet, recorrent a els coneixements, idees, experiències o actituds generades des del propi marc de referència conceptual, amb la finalitat de donar una opinió o establir un judici.

Taula 9. Descripció dels processos cognitius

Per a cadascun dels processos s'han redactat indicadors d'assoliment. Aquests són la concreció del procés cognitiu, vinculat a una acció contextualitzada, que permet l'avaluació de la competència.

Processos cognitius	Indicadors d'assoliment	
Localitzar i obtenir informació	**1.1**	Localitza informació en diferents fonts
	1.2	Localitza la idea principal del text
	1.3	Localitza informació concreta del text
	1.4	Reconeix alguns riscos explícits inherents a la recerca d'informació
	1.5	Reconeix fonts d'informació fiables
	1.6	Reconeix les idees clau del text
	1.7	Reconeix aspectes formals del text
	1.8	Reconeix idees secundàries
	1.9	Identifica gèneres literaris
Realitzar inferències directes	**2.1**	Selecciona idees discriminatòries en l'ús del llenguatge
	2.2	Selecciona informació de diferents fonts
	2.3	Selecciona la idea principal del text
	2.4	Selecciona idees secundàries implícites en un text
	2.5	Selecciona fonts d'informació fiables
	2.6	Relaciona obres o fragments literaris
	2.7	Infereix la relació entre els personatges d'un text
	2.8	Infereix informació del text
Integrar i interpretar idees i informacions	**3.1**	Contrasta diferents texts amb connotacions democràtiques
	3.2	Contrasta informació de diferents fonts
	3.3	Dedueix la finalitat comunicativa d'un text

	3.4	Dedueix el significat de paraules pel context
	3.5	Dedueix l'ordre de les parts d'un text
	3.6	Interpreta obres o fragments literaris
	3.7	Interpreta texts relacionats amb el seu entorn
	3.8	Interpreta informació de diferents fonts
Reflexionar i valorar continguts i informacions	**4.1**	Avalua l'interès artístic d'un text
	4.2	Valora les diferències entre els diferents tipus de llenguatge utilitzats
	4.3	Valora una informació a través del llenguatge no verbal
	4.4	Valora fonts d'informació fiables
	4.5	Reflexiona sobre la finalitat d'un text
	4.6	Reflexiona sobre idees, sentiments o conceptes

Taula 10. Processos cognitius relacionats amb els indicadors d'assoliment

Propietats textuals

Els processos cognitius, i els indicadors que s'hi associen, són vàlids per avaluar la consecució dels objectius competencials de l'àrea de comprensió (oral i escrita). No obstant això, en aquest marc s'estima diferent el procediment que s'ha d'emprar en el cas de les destreses d'expressió, que no s'avaluaran a partir dels processos cognitius. Aquests, en les destreses de comprensió, es poden identificar dins de l'estímul, almenys fins a un punt acceptable per a la seva avaluació amb un disseny adequat dels ítems que s'hi associen. No obstant això, en les destreses d'expressió és necessari avaluar el producte final: el text. Això suposa que, perquè l'avaluació sigui fiable, les preguntes es facin, preferiblement, de forma oberta. L'objectiu és obtenir una producció suficient de l'alumnat, a qui se li han de plantejar estímuls guiats que s'ajustin als contexts i a les situacions comunicatives significatives, de manera que aquestes produccions resultin el més competencials possible.

Per tant, i partint de la base que els processos cognitius estan implícits en la creació del text (lloc que es pressuposen davant la tasca de producció), s'han de valorar únicament les propietats textuals. Aquestes juguen un paper fonamental i es revelen en l'expressió com a indicadors vàlids que permeten avaluar, de forma eficaç, la competència de l'alumnat. En conseqüència, en aquest marc ens hem basat en les tres propietats generalment acceptades que tot text ben conformat ha de tenir.

- En primer lloc, la **coherència**, entesa com a unitat temàtica, d'organització i de contingut d'un text, que es manifesta en la relació lògica que guarden els enunciats entre ells i amb el tema. Aquesta propietat suposa que les idees presents en el text guardin relació i siguin rellevants pel que fa al tema. De forma simultània, la producció ha d'incloure idees noves que s'hi introdueixin de manera progressiva per ampliar la informació requerida.

Finalment, perquè el text sigui coherent, aquestes idees han de presentar-se de forma ordenada i clara pel que fa al contingut.

- En segon lloc, la **cohesió**, entesa com a connexió formal que es dona entre les parts del text mitjançant mecanismes lexicosemàntics i morfosintàctics. Suposa, per tant, que els enunciats que conformen el text estiguin correctament enllaçats, mitjançant la utilització de connectors quan sigui necessari. La unitat textual també es manifesta a través de la utilització de camps semàntics relacionats fonamentalment amb el tema del text i que posin de manifest cert domini lèxic. Finalment, aquesta propietat també es manifesta quan en la producció s'utilitzen recursos per evitar repeticions innecessàries. Aquests poden ser de naturalesa semàntica, com l'ús de sinònims i hiperònims, o bé gramatical, a través de la utilització de paraules amb identitat referencial, com els pronoms o adverbis, entre d'altres.
- L'**adequació** és la tercera propietat i suposa l'adaptació del text al context en el qual es produeix, de manera que sigui apropiat a la seva finalitat i a la situació comunicativa. En aquest marc es valora l'adequació en dos sentits. D'una banda, l'adaptació de la producció al context en el qual s'inscriu, en relació amb les indicacions proporcionades a l'estímul. Per a això, s'ha de valorar l'ús del registre, que es manifesta fonamentalment en l'ús de certes expressions i lèxic apropiat. D'altra banda, també s'avaluarà l'adequació del text a les normes gramaticals i ortogràfiques (aquestes últimes en l'expressió escrita), i es requerirà que les compleixi en funció del nivell educatiu avaluat.

Aquestes tres propietats, no obstant això, no han de tenir el mateix pes a primària que a secundària dins d'aquest marc. La cohesió, tal com s'ha definit més amunt, és una propietat que només de manera molt elemental apareix reflectida en els texts produïts per l'alumnat que finalitza segon cicle de primària. Desenvolupar un nombre alt de rúbriques orientades a mesurar aquesta propietat textual sembla excessiu en el cas de primària, sobretot si es té en compte que aquestes rúbriques podrien dedicar-se a mesurar les altres dues destreses, més rellevants en aquesta etapa. En conseqüència, en aquest marc s'ha optat no només per desenvolupar rúbriques específiques per a cada curs avaluat, sinó per **incloure**, en el cas de la prova de primària, **la *cohesió* en la propietat textual *coherència***, dedicant a la primera un nombre menor d'indicadors.

Per avaluar les destreses d'expressió partim, doncs, de produccions obertes en les quals s'avaluarà la presència de les propietats textuals anteriorment citades. No obstant això, perquè l'avaluació sigui més objectiva i precisa, és aconsellable adaptar la rúbrica als estímuls i tasques concretes que formin part de cada prova, sense perdre de vista que les situacions proporcionades per a l'expressió poden contextualitzar-se per avaluar la creació de texts d'intenció literària, la gestió dialogada de conflictes o la comunicació d'una informació, entre d'altres.

A la Taula 11 s'ofereixen, a la primera columna, les propietats textuals de l'expressió escrita. En les següents columnes apareixen els indicadors

d'assoliment que es vinculen a les propietats (coherència i adequació) i que permeten l'elaboració de les rúbriques de cada destresa.

Rúbrica d'avaluació de l'expressió escrita

Ítem	Rúbrica de textos escrits de l'àrea d'expressió 4t EP		
	Coherència		
	Indicador	**Codi**	
		0	**1**
28a	**Unitat temàtica**	No es pot identificar el tema del text.	El tema del text és clar.
28b	**Ordenació de les idees**	Les idees estan desordenades.	Les idees estan ordenades.
28c	**Informació present en el text**	La informació no progressa.	La informació progressa.
28d	**Riquesa lèxica**	Utilitza un vocabulari escàs per al seu nivell.	Utilitza un vocabulari ampli.
28e	**Marcadors del discurs**	En el text no s'utilitzen organitzadors textuals.	En el text s'utilitzen organitzadors textuals.
28f	**Correlació temporal en les formes verbals**	La redacció no presenta correlació temporal en les formes verbals.	La redacció presenta correlació temporal en les formes verbals.
28g	**Puntuació**	No s'utilitza la puntuació correcta.	S'utilitza la puntuació correcta.
28h	**Morfosintaxi** (construcció de les oracions, concordança, temps verbals, pronoms)**.**	Apareixen errors morfosintàctics (més de 4).	No comet errors morfosintàctics.
	Adequació		
	Indicador	**Codi**	
		0	**1**
28i	**Situació comunicativa**	No s'adequa a la situació comunicativa sol·licitada (enunciat i extensió).	El text sí és adequat a la situació comunicativa sol·licitada (enunciat i extensió).
28j	**Ortografía** •Reglas generales de acentuación y diacríticos de los monosílabos •Diferencia en/a •Diferencia por/para •Pretérito imperfecto acabado en -aba •b/v •Mayúsculas en nombres propios y al inicio de escritura •Palabras de uso muy frecuente trabajadas en el aula (pronombres, conjunciones, preposiciones, adverbios comunes, etc.) •g/j •qu/gu •c/z/s •Uso inicial de la h •y/ll	Comet 6 o més errors ortogràfics.	Comet menys de 6 errors ortogràfics.
	Presentació		
	Indicador	**Codi**	
		0	**1**
28k	**Netedat**	Ratlla el text.	La presentació és neta.
28l	**Cal·ligrafia**	La cal·ligrafia és il·legible o dificulta en gran mesurada la lectura del text.	La cal·ligrafia és adequada i permet llegir el text sense dificultats.
28m	**Format**	No respecta el format de la tasca (pautes, línies o marges).	Respecta el format de la tasca.

Taula 11: Rúbrica d'avaluació de l'expressió escrita

Consideracions sobre la rúbrica d'expressió escrita

Com s'ha indicat ja en aquest document, l'elecció dels estímuls condicionarà la dificultat de la prova. Per a l'expressió escrita es poden considerar diferents tipologies textuals, o sol·licitar l'elaboració de texts amb intenció literària i consciència d'estil, a partir de la lectura d'obres o fragments significatius en els quals s'emprin les convencions formals dels diversos gèneres.

Pel que fa a la codificació, perquè la tasca sigui efectivament codificada, haurà de complir els requisits i indicacions que s'hi demanin. En cas contrari, serà exclosa del procés d'avaluació. Per exemple, si la tasca indica que han d'escriure's consells per respectar el medi ambient, no es codificarà un text narratiu que parli sobre animals prehistòrics. Els errors gramaticals o faltes ortogràfiques que siguin iguals i es repeteixin es computaran com una sola falta o error.

Finalment, en les proves d'expressió escrita es requerirà que les produccions tinguin un mínim de paraules, amb la finalitat que es pugui avaluar amb fiabilitat aquesta destresa. El nombre de paraules suggerit és d'unes 70.

Matrius d'especificació

Les matrius d'especificació mostren els percentatges d'avaluació de les destreses.

Avaluació de les destreses CO, CE i EE			
	Oral	**Escrita**	**Total**
Comprensió	25 %	45 %	70 %
Expressió	0	30 %	30 %
Total	25 %	75 %	100 %

Taula 12. Avaluació de les tres destreses

Processos cognitius. Comprensió oral						
Situació	**Localitzar i obtenir informació (LOI)**	**Realitzar inferències directes (RID)**	**Integrar i interpretar idees i informacions (III)**	**Reflexionar i valorar continguts i informacions (RVCI)**	**Total de les situacions a la destresa**	**Percentatge total de la prova**
Literària	5 %	15 %	15 %	5 %	40 %	25 %
Informativa	10 %	20 %	20 %	10 %	60 %	
Total dels processos a la destresa	15 %	35 %	35 %	15 %	100 %	

Taula 13. Avaluació dels processos cognitius de la comprensió oral 4tEP

Processos cognitius. Comprensió escrita						
Situació	**Localitzar i obtenir informació (LOI)**	**Realitzar inferències directes (RID)**	**Integrar i interpretar idees i informacions (III)**	**Reflexionar i valorar continguts i informacions (RVCI)**	**Total de les situacions a la destresa**	**Percentatge total de la prova**
Literària	5 %	15 %	15 %	5 %	40 %	45 %
Informativa	10 %	20 %	20 %	10 %	60 %	
Total dels processos a la destresa	15 %	35 %	35 %	15 %	100 %	

Taula 14. Avaluació dels processos cognitius de la comprensió escrita 4tEP

Propietats textuals. Expressió escrita				
Situació	**Coherència**	**Adequació i presentació**	**Total dels situacions a la destresa**	**Percentatge total de la prova**
Literària	40 %	10 %	50 %	30 %
Informativa	40 %	10 %	50 %	
Total dels processos a la destresa	80 %	20 %	100%	

Taula 15. Avaluació de les propietats textuals de l'expressió escrita 4tEP

L'adaptació dels percentatges proposats amb la distribució dels processos cognitius dona com a resultat la matriu d'ítems següent:

	Procés cognitiu	Accions	CO	%	CE	%
Ítems	Localitzar i obtenir informació	Localitzar	1		1	
		Reconèixer			1	
		Identificar		33	1	17
	Realitzar inferències directes	Seleccionar	2		3	
		Relacionar			1	
		Inferir	2	133	2	33
	Integrar i interpretar idees i informacions	Contrastar	0		2	
		Deduir	2		2	
		Interpretar	1	100	2	33
	Reflexionar i valorar continguts i informacions	Avaluar			1	
		Valorar	1		1	
		Reflexionar		33	1	17
	Total per dimensions		9	300	18	100
	Total					**27**

Taula 16. Distribució percentual dels ítems d'acord amb els processos cognitius avaluats en les destreses de comprensió oral i comprensió escrita

	Propietats textuals	EE	Percentatge
Ítems	Coherència	8	61,5 %
	Adequació i presentació	5	38,5 %
	Total	13	100 %

Taula 17. Distribució percentual dels ítems d'acord amb els processos cognitius avaluats en la destresa de l'expressió escrita.

Exemples d'estímuls i d'ítems

L'avaluació educativa, quan es realitza a gran escala, i de manera externa, exigeix un disseny de proves complex, rigorós i, alhora, comú per a una població àmplia i heterogènia. A les propostes teòriques que es fan en aquest marc per a 4t d'EP i 2n d'ESO, cal afegir, a manera d'exemples, algunes concrecions d'estímuls, ítems i guies de codificació que il·lustrin aquestes propostes.

La confecció dels ítems ha de concretar-se en una tasca clara i senzilla, que l'alumnat pugui realitzar sense dificultats. L'elaboració dels ítems ha de tenir en compte les especificacions següents:

Nivell							
Codi estímul							
Títol estímul							
Codi ítem							
Context							
Competència específica				**Criteri**		**Saber**	
Procés cognitiu		**Acció**		**Indicador**			
Clau							
Descripció							

Taula 18. Graella d'especificació d'ítem

Pel que fa als estímuls, s'han de contemplar estímuls que siguin motivadors i propers a l'alumnat, adequats des d'un punt de vista cultural i lingüístic, i que promoguin aspectes transversals i comuns en el nostre currículum, com l'alimentació saludable i la consciència ecològica.

A continuació proposem possibles texts per emprar com a estímuls.

Texts	Criteri	Característiques	Exemples
Simples	Tipus de font	Una autoria i data de publicació o una única referència d'aquest tipus	Columna d'opinió a premsa Entrada en un blog
Múltiples		Autors o dates diferents	Pàgina de diari Fòrum d'internet
Estàtics	Navegació	Sense eines de navegació	Texts sense enllaços ni botons operatius
Dinàmics		Amb eines de navegació	Enllaços, enllaços, vídeos, àudios, botons operatius, etc.
Texts continus	Format	Desenvolupen una informació completa a través de paràgrafs o estrofes	Conte, sonet, article de diari
Texts discontinus		Aporten informació gràfica que requereix un context	Llistes, taules, gràfics, diagrames, anuncis, horaris, catàlegs, índexs
Texts mixtos		Combina els dos anteriors	Reportatges, formularis en línia
Tipologia textual	Finalitat del text	Molt variada, cadascuna seguint les pròpies convencions	Descriptiva, narrativa, expositiva, argumentativa, instructiva, d'interacció o transacció (correus electrònics, WhatsApp)

Taula 19. Proposta de tipus de texts

Estructura de les proves

L'aplicació d'aquest marc teòric a la realització de les proves diagnòstiques té com a resultat la proposta d'estructura composta per 4 models que integren una part comuna (audició i text) i una de pròpia (text i expressió escrita) amb els corresponents ítems distribuïts d'acord amb les matrius de l'apartat anterior (vegeu taules 12 i 13).

	Models																Total	
	1			Núm.	%	2			Núm.	%	3			Núm.	%	4			Núm.	%	Núm.	%
Parts	Comuna	Audició 1	Ítems	3	23	Comuna	Audició 1	Ítems	3	23	Comuna	Audició 1	Ítems	3	23	Comuna	Audició 1	Ítems	3	23		
		Audició 2		3			Audició 2		3			Audició 2		3			Audició 2		3		6	
	Específica	Audició 3		3		Específica	Audició 3		3		Específica	Audició 3		3		Específica	Audició 3		3		12	20
	Comuna	Text 1		9	45	Comuna	Text 1		9	45	Comuna	Text 1		9	45	Comuna	Text 1		9	45	9	
	Específica	Text 2		9		Específica	Text 3		9		Específica	Text 4		9		Específica	Text 5		9		36	51
		Expressió escrita 1		13	33		Expressió escrita 1		13	33		Expressió escrita 2		13	33		Expressió escrita 2		13	33	26	29
	Total			40	100	Total			40	100	Total			40	100	Total			40	100	89	100

Taula 20. Estructura de les proves

Índex d'imatges

Imatge 1. Exemple d'ítem de resposta tancada d'opció múltiple. 36

Imatge 2. Exemple d'ítem de resposta tancada d'opció múltiple complexa amb resposta dicotòmica 36

Imatge 3. Exemple d'ítem de resposta tancada d'opció múltiple complexa amb resposta no dicotòmica 37

Imatge 4. Exemple d'ítem de resposta tancada d'opció múltiple complexa amb resposta no dicotòmica 37

Imatge 5. Exemple d'ítem de resposta tancada aparellament o relació 38

Imatge 6. Exemple d'ítem de resposta semiconstruïda amb resposta única inequívoca 39

Imatge 7. Exemple d'ítem de resposta semiconstruïda amb resposta única inequívoca 40

Imatge 8 Exemple d'ítem de resposta oberta o construïda 41

Índex de taules

Taula 1. Elements curriculars 4

Taula 2. Competències específiques de l'assignatura de Llengua castellana i literatura a EP relacionades amb els criteris d'avaluació del 2n cicle d'EP. 16

Taula 3. Competències específiques avaluables 17

Taula 4. Criteris avaluables 19

Taula 5. Sabers bàsics 31

Taula 6. Sabers bàsics avaluables 34

Taula 7. Destreses avaluades 42

Taula 8. Processos cognitius i accions que s'hi relacionen 43

Taula 9. Descripció dels processos cognitius 45

Taula 10. Processos cognitius relacionats amb els indicadors d'assoliment 46

Taula 11: Rúbrica d'avaluació de l'expressió escrita 49

Taula 12. Avaluació de les tres destreses 50

Taula 13. Avaluació dels processos cognitius de la comprensió oral 4tEP 51

Taula 14. Avaluació dels processos cognitius de la comprensió escrita 4tEP..... 51

Taula 15. Avaluació de les propietats textuals de l'expressió escrita 4tEP..... 51

Taula 16. Distribució percentual dels ítems d'acord amb els processos cognitius avaluats en les destreses de comprensió oral i comprensió escrita 52

Taula 17. Distribució percentual dels ítems d'acord amb els processos cognitius avaluats en la destresa de l'expressió escrita. 52

Taula 18. Graella d'especificació d'ítem 53

Taula 19. Proposta de tipus de texts..... 53

Taula 20. Estructura de les proves 54

Bibliografia

Govern de les Illes Balears. (2022). *Decret 31/2022. d'1 d'agost, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears.* Palma: Govern de les Illes Balears.

Govern d'Espanya. (2020). *Llei Orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la quela es modifica la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'Educació.* Madrid: Govern d'Espanya.

Ministerio de Educación y Formación Profesional. M*arco general para las Evaluaciones de diagnóstico* . Madrid: Ministerio de Educación y Formación Profesional, 2023